Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

4.10.2017

Viite Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta (HE 121/2017 vp); asiantuntijakuuleminen 4.10.2017

Työ- ja elinkeinoministeriön lausunto

Esityksessä esitetään työttömyysturvalain (1290/2002) muuttamista. Muutokset koskevat yritystoiminnan ja opintojen vaikutusta oikeuteen saada työttömyysetuutta sekä alueellisen liikkuvuuden tukemiseksi maksettavaa liikkuvuusavustusta.

Yritystoiminnan (ja omassa työssä työllistymisen) vaikutus työttömyysturvaoikeuteen

TE-toimisto arvioi **nykyisin**[1], onko yritystoiminta työmäärältään sellaista, että se estää kokoaikatyön vastaanottamisen. Jos estää, yritystoimintaa pidetään päätoimisena eikä työnhakijalla ole oikeutta työttömyysetuuteen. Jos työmäärä on vähäinen, toimintaa pidetään sivutoimisena ja työnhakijalla on oikeus soviteltuun työttömyysetuuteen.

Työmäärän arviointiin perustuvaa yritystoiminnan pää- ja sivutoimisuuden arviointia on pidetty vaikeasti ennakoitavana. Asiasta liikkuu myös runsaasti väärää tietoa. Epätietoisuus yritystoiminnan vaikutuksesta työttömyysturvaoikeuteen voi nostaa työttömien työnhakijoiden kynnystä aloittaa yritystoiminta. Ongelmien ratkaisemiseksi työ- ja elinkeinoministeriö asetti kesällä 2016 selvityshenkilöt, joiden tehtävänä oli muun muassa kartoittaa keinoja, joilla kannustettaisiin itsensä työllistämiseen pää- tai sivutoimisesti. Hallituksen esityksessä ehdotettu muutos pohjautuu selvityshenkilöiden esitykseen.

Työttömiä kannustettaisiin **jatkossa** aloittamaan yritystoiminta muuttamalla työttömyysturvalakia siten, että yritystoiminnan pää- ja sivutoimisuutta ei arvioitaisi neljän kuukauden aikana yritystoiminnan aloittamisesta lukien. Työnhakija saisi mainitulta ajalta työttömyysetuutta yritystoiminnan estämättä. Jos työnhakijalla olisi tuloa yritystoiminnasta, tulo otettaisiin huomioon maksettavan työttömyysetuuden määrässä.

Neljän kuukauden kuluttua yritystoiminnan aloittamisesta yritystoiminnan pää- ja sivutoimisuus arvioitaisiin kuten nykyisin. Jos yritystoiminnan arvioitaisiin olevan päätoimista, työnhakijan oikeus työttömyysetuuteen päättyisi. Jos yritystoiminta olisi sivutoimista, työnhakija voisi edelleen saada työttömyysetuutta. Ratkaisu koskisi vain neljän kuukauden jälkeistä aikaa, eikä sillä olisi takautuvaa vaikutusta. Arvioinnissa hyödynnettäisiin tietoa yritystoiminnan tosiasiallisesta työmäärästä neljän kuukauden ajalta. Käytännössä merkitystä olisi työnhakijan omalla selvityksellä työmäärästä, jos muuta näyttöä työmäärästä ei ole saatavissa.

[1] pl. jäljempänä mainittu enintään kaksi viikkoa kestävä yritystoiminta.

Yritystoiminnan ajalta työttömyysetuutta saavan olisi haettava kokoaikatyötä eikä yritystoiminta olisi pätevä syy kieltäytyä esimerkiksi tarjotusta työstä tai työllistymistä edistävistä palveluista.

Neljän kuukauden jakso koskisi sekä työttömyyspäivärahaa että työmarkkinatukea saavia. Neljän kuukauden määräaika alkaisi alusta, kun henkilö on täyttänyt työttömyyspäivärahan edellytyksenä olevan työssäoloehdon ja työttömyyspäivärahan enimmäisaika alkaa alusta.

Muutos ei koske enintään kaksi viikkoa kestävää yritystoimintaa. Enintään kaksi viikkoa kestävä yritystoiminta ei siten vaikuta neljän kuukauden määräajan alkamiseen ja vaikka henkilöllä ei olisi oikeutta työttömyysetuuteen esitetyn muutoksen perusteella, hän voi silti saada soviteltua työttömyysetuutta enintään kaksi viikkoa kestävän yritystoiminnan ajalta.

Liikkuvuusavustus

Työttömyysetuutta myönnetään **nykyisin** liikkuvuusavustuksena työttömyysetuuteen oikeutetulle henkilölle, joka ottaa vastaan vähintään kaksi kuukautta kestävän työsuhteessa tehtävän työn. Säännöllisen työajan tulee olla keskimäärin vähintään 18 tuntia viikossa. Liikkuvuusavustuksen myöntäminen edellyttää lisäksi, että henkilön päivittäisen työmatkan kesto työsuhteen alkaessa ylittää keskimäärin kolme tuntia ja osa-aikatyössä keskimäärin kaksi tuntia.

Liikkuvuusavustus on peruspäivärahan suuruinen (32,40 euroa päivässä (2017)). Liikkuvuusavustusta maksetaan työsuhteen keston mukaan porrastetusti 30, 45 tai 60 päivän ajanjaksolta työsuhteen alkamisesta lukien. Avustusta maksetaan enintään viideltä päivältä viikossa.

Jatkossa liikkuvuusavustusta maksettaisiin myös osa-aikatyöhön, jonka työaika on keskimäärin alle 18 tuntia viikossa. Lisäksi liikkuvuusavustusta voitaisiin muiden edellytysten täyttyessä maksaa, jos työn aloittaminen edellyttää osallistumista työhön liittyvään koulutukseen.

Liikkuvuusavustusta voitaisiin maksaa korotettuna huoltovelvollisuuden (korotus yhdestä lapsesta 5,23 euroa päivässä, kahdesta lapsesta yhteensä 7,68 euroa päivässä ja kolmesta lapsesta yhteensä 9,90 euroa päivässä) ja erityisen pitkien työmatkojen (korotus 4,74 euroa päivässä) perusteella. Erityisen pitkillä työmatkoilla tarkoitetaan sitä, että työ- tai koulutuspaikka sijaitsee yli 200 kilomerin etäisyydellä henkilön tosiasiallisesta asuinpaikasta, eli käytännössä henkilö muuttaa toiselle paikkakunnalle.

Opintojen vaikutus työttömyysturvaoikeuteen

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että työttömyysturvalain päätoimisen opiskelijan määritelmää muutettaisiin. **Ehdotetun** työttömyysturvalain 2 luvun 10 §:n 2 momentin **2 kohdan** mukaan päätoimisina opintoina pidettäisiin ammatillisen perustutkinnon tai tutkinnon osan, ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittamista.

Nykyisin edellä mainitut opinnot ovat päätoimisia, jos niiden laajuus on keskimäärin vähintään 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohti. Opetus- ja kulttuuriministeriön valmisteleman opintotukilainsäädännön muuttamista koskevan ehdotuksen mukaan mainitut opinnot oikeuttaisivat opintotukeen.

Koko ammatillisen perustutkinnon suorittamista pidetään laajuuden perusteella päätoimisena opiskeluna jo nykyisin. Nykyiseen verrattuna työttömyysturvaoikeuden ulkopuolelle jäisivät ne työnhakijat, joiden ammatillisten opintojen laajuus on esimerkiksi

aiempien opintojen hyväksi lukemisen takia vähemmän kuin 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohti. Heille maksettaisiin opintotukea.

Ehdotetun työttömyysturvalain 2 luvun 10 §:n 2 momentin **4 kohdan** mukaan päätoimisina pidettäisiin oppivelvollisuusiän ylittäneille järjestettyjä perusopetuslain (628/1998) mukaisia opintoja, joiden laajuus on vähintään 22 kurssia lukuvuodessa. Nykyisin tällaiset opinnot ovat sivutoimisia, jos niiden laajuus on keskimäärin vähemmän kuin 25 viikkotuntia.

Esitetty 4 kohdan mukainen muutos perustuu opintotukilainsäädännön muutostarpeisiin. Hallituksen esityksen antamisen jälkeen opintotukilainsäädännön muuttamisesta on tältä osin luovuttu. Työ- ja elinkeinoministeriö tulee esittämään tästä hallituksen esityksestä mietinnön antavalle sosiaali- ja terveysvaliokunnalle, että 4 kohdassa tarkoitetusta muutoksesta luovutaan.

Tavoitteena on, että työttömyysturvalain ja opintotukilainsäädännön päätoimisen opiskelijan määritelmät vastaisivat toisiaan mahdollisimman pitkälle. Lakien kirjoitustapa on kuitenkin erilainen. Työ- ja elinkeinoministeriö kiinnittää huomiota siihen, että ammattitutkinnon ja erikoisammattitutkinnon suorittamisen päätoimisuuden arviointiin sovellettaisiin jatkossa työttömyysturvalain 2 luvun 10 §:n 2 momentin **5 kohtaa**. Siinä säädetään nykyistä vastaavasti opintojen pitämisestä päätoimisina, jos opintojen laajuus on keskimäärin vähintään 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohti.

Laati: vanhempi hallitussihteeri Timo Meling